

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่าสัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุมีความสัมพันธ์เชิงคุณภาพในระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างกัน นอกจากนี้สามารถทราบทิศทางความสัมพันธ์เมื่อประมาณค่าแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Granger's Causality) ระหว่างตัวแปรสัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุ ได้แก่ ประชากรวัยทำงาน ประชากรวัยสูงอายุ และประชากรวัยเด็ก กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งใช้ตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวในการศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกจำนวน 106 ประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503-2552 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในระยะยาวจากการทดสอบการร่วมกันไปด้วยกัน (Cointegration Test) ทั้งนี้ ในระยะยาวพบว่า ตัวแปรสัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุจะเป็นตัวแปรเหตุที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้วในทางกลับกัน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในแต่ละช่วงอายุด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะสองทิศทางดังกล่าวปรากฏทั้งในผลการทดสอบในกลุ่มตัวอย่างรวม กลุ่มประเทศรายได้สูง กลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง กลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับต่ำ และกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ ยกเว้นในกรณีผลการศึกษาสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุของกลุ่มประเทศรายได้สูงซึ่งในระยะยาวสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุไม่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มีเพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ นอกจากนี้ การประมาณค่าแบบจำลองทำให้ทราบผลกระทบของตัวของตัวแปรสัดส่วนประชากรในช่วงอายุต่างๆ ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าตัวแปรสัดส่วนประชากรวัยทำงานส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกันด้วย มีเพียงสัดส่วน

วัยเด็กเท่านั้นที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางตรงกันข้าม

ทั้งนี้สาเหตุที่ผลการศึกษาสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุของกลุ่มประเทศรายได้สูงในระยะยาวไม่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มีเพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนในสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ อาจเนื่องมาจากการที่ประเทศรายได้สูงส่วนใหญ่ได้เข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว สภาพโครงสร้างประชากรโดยรวมผ่านขั้นการได้รับประโยชน์จากการปันผลประชากรแต่ประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่มีระบบเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการที่ดี โดยทำให้ประชากรวัยสูงอายุซึ่งออกจากระบบแรงงานแล้วมีเงินบำนาญสำหรับใช้จ่ายเพื่อการบริโภค โดยเฉพาะการบริการทางด้านสุขภาพ และการดูแลในระยะยาว ผ่านทางภาครัฐและเอกชน ซึ่งการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศรายได้สูงยังส่งผลประโยชน์ไปยังรายได้ของแรงงานในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำอีกด้วย (Lee and Mason, 2011) แต่อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่และกลุ่มประเทศรายได้ต่ำยังอยู่ในช่วงที่ประชากรวัยทำงานมีการเจริญเติบโตสูง โดยทำให้สัดส่วนวัยพึ่งพิงลดลง ดังนั้น การเพิ่มสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุในกลุ่มประเทศเหล่านี้ยังคงน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนวัยทำงาน ภาวะสัดส่วนวัยพึ่งพิงเช่นนี้จึงยังคงส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ยังคงได้รับประโยชน์จากการปันผลทางประชากร

จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนว่าสัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแบบจำลองของ Lindh and Malmberg (1999) ซึ่งปรากฏตัวแปร โครงสร้างอายุประชากร (Age Structure) ในแบบจำลอง และนอกจากนั้นยังพบผลการศึกษาที่น่าสนใจเพิ่มเติม คือ ระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดสัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งปรากฏในผลการศึกษาคือความเป็นเหตุเป็นผลในทุกๆ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ดังนั้น โครงสร้างประชากรซึ่งพิจารณาจากสัดส่วนอายุของประชากรในแต่ละช่วงอายุจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับโครงสร้างอายุของประชากรที่มีลักษณะเข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว เช่น ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ประเทศเหล่านี้จะมีสัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิงที่เป็นวัยสูงอายุเพิ่มสูงขึ้น มีสัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิงที่เป็นวัยเด็กค่อนข้างต่ำ ประเทศเหล่านี้มีความจำเป็นต้องจัดการและการวางแผนเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการให้ดีเพื่อให้สัดส่วนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่กระทบต่อเศรษฐกิจ และต้องมีการลงทุนทางการศึกษาและสาธารณสุขให้แก่ประชากรวัยเด็ก เพื่อสร้างประชากรวัยทำงานในอนาคตที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างผลิตภาพแรงงานต่อคนสูง ในขณะที่ประเทศในกลุ่มรายได้ปานกลางระดับสูง กลุ่มรายได้ปานกลางระดับล่าง และกลุ่มรายได้ระดับต่ำนั้น สัดส่วนประชากรวัยทำงานมีอัตราเพิ่มที่มากกว่าสัดส่วน

ประชากรสูงอายุ ดังนั้น หลายประเทศจึงได้รับประโยชน์จากการขยายสัดส่วนของประชากรวัยทำงาน เนื่องจากมีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานมากกว่าสัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิง แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศเหล่านี้ก็จะเข้าสู่ภาวะสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ เช่นเดียวกับประเทศรายได้สูงในอนาคต ขึ้นอยู่กับว่าความสมดุลของโครงสร้างประชากรในสัดส่วนประชากรแต่ละช่วงอายุจะอยู่ได้นานมากเท่าไร ดังนั้น จึงต้องเตรียมรับมือกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุ การมีอายุที่ยืนนานขึ้น และการมีอัตราการเกิดที่ลดลง ซึ่งจะเห็นได้จากหลายๆ ประเทศในยุโรปได้ดำเนินนโยบายการขยายช่วงอายุการเกษียณออกไป เพื่อให้ประชากรวัยสูงอายุได้มีส่วนร่วมในตลาดแรงงานยาวนานมากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายในกองทุนการเกษียณอายุด้วย นอกจากนี้ ยังมีการย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในยุโรป ซึ่งพบว่าผู้อพยพดังกล่าวสามารถชดเชยช่องว่างที่เกิดจากการลดลงของประชากรวัยทำงาน ทั้งนี้ นโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหภาพยุโรป ซึ่งเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุแล้ว (Latorre, 2009)

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการศึกษาความสัมพันธ์เชิงคุณภาพในระยะยาว ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และการประมาณค่าแบบจำลองในแต่ละกลุ่มตัวอย่างและภาพรวม ทำให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนว่า สัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์เชิงคุณภาพในระยะยาว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และมีนัยสำคัญทางสถิติจากการประมาณค่าแบบจำลอง โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในลักษณะภาพรวมทั่วโลก และภาพรวมในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้การศึกษาเฉพาะเจาะจงในแต่ละประเทศอาจให้ผลการศึกษาที่แตกต่างหรืออาจให้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ผลจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่ผู้สูงอายุนั้น การมุ่งให้ความสำคัญไปที่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลักจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เห็นได้จากผลการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศในปัจจุบันที่เน้นไปที่กลุ่มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมกับสถานการณ์การเข้าสู่ภาวะประชากรวัยสูงอายุในอนาคต